

UCHWAŁA

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa T. W.

przeciwko P. B.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 10 października 2013 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w G.

postanowieniem z dnia 28 maja 2013 r.,

- "Czy wniesienie sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym powoduje konieczność uzupełnienia 3/4 opłaty sądowej od pozwu?
- w przypadku odpowiedzi pozytywnej na to pytanie, czy pobranie tej części opłaty następuje na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c., czy też na podstawie art. 130³ § 2 k.p.c. w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji?"

podjął uchwałę:

W razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym opłata sądowa od pozwu nie podlega uzupełnieniu.

Uzasadnienie

Przedstawione zagadnienie prawne powstało w sprawie, w której powód wniósł pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym i uiścił opłatę sądową obliczoną zgodnie z art. 19 ust. 2 pkt 2 u.k.s.c. jako czwartą część opłaty stosunkowej.

Nakazem zapłaty wydanym w dniu 5 marca 2012 r. w elektronicznym postępowaniu upominawczym powództwo zostało uwzględnione.

Od nakazu tego pozwany wniósł sprzeciw, w wyniku czego postanowieniem z dnia 8 maja 2012 r. Sąd stwierdził utratę mocy nakazu zapłaty w całości oraz przekazał sprawę do rozpoznania właściwemu Sądowi Rejonowemu w R.

Zarządzeniem z dnia 21 czerwca 2012 r. powód został wezwany do usunięcia braków formalnych pozwu i jego uzupełnienia, w terminie dwutygodniowym pod rygorem umorzenia postępowania, przez złożenie dwóch egzemplarzy pozwu na odpowiednim urzędowym formularzu oraz dwóch egzemplarzy załączników i wykazania, że osoba, która podpisała pozew była uprawniona do reprezentacji powoda. Powód w zakreślonym terminie usunął powyższe braki.

Zarządzeniem z dnia 21 stycznia 2013 r. został ponadto wezwany do uiszczenia uzupełniającej opłaty od pozwu w terminie dwutygodniowym pod rygorem umorzenia postępowania. Ponieważ opłaty tej nie uiścił, Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 11 marca 2013 r. umorzył postępowanie w sprawie wskazując jako podstawę prawną art. 505³⁷ § 1 k.p.c. i stwierdzając, że powód, mimo wezwania, nie usunął w sprawie przekazanej z elektronicznego postępowania upominawczego braków formalnych pozwu przez uzupełnienie opłaty sądowej.

Rozpoznając zażalenie, w którym powód zarzucił naruszenie art. 505³⁷ § 1 k.p.c., art. 19 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 3 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 oraz art. 10 u.k.s.c. i art. 130 § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy w G. powziął poważną wątpliwość przedstawioną w opisanym na wstępie zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Elektroniczne postępowanie upominawcze wprowadzone zostało ustawą z dnia 9 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego i zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 26, poz. 156 - dalej: „ustawa nowelizacyjna z 2009 r.”), a jego celem jest usprawnienie postępowania cywilnego. Jednocześnie w art. 19 ust. 2 pkt 2 u.k.s.c. ustawodawca uregulował kwestię opłat sądowych pobieranych w tym postępowaniu wskazując, że od pozwu wniesionego w elektronicznym postępowaniu upominawczym pobiera się czwartą część opłaty należnej od pozwu w zwykłym postępowaniu. Nie wprowadził natomiast żadnego przepisu dotyczącego obowiązku pobrania w jakimkolwiek momencie tego postępowania pozostałych, nieuiszczonych przez powoda $\frac{3}{4}$ części opłaty. Brak także w tym postępowaniu odpowiednika art. 19 ust. 4 u.k.s.c. przewidującego obowiązek pobrania od pozwanego $\frac{3}{4}$ części opłaty, w razie wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym. Również art. 505³⁷ k.p.c., który miał zastosowanie w sprawie w swojej pierwotnej wersji, nie zawierał odpowiedniego uregulowania w tym przedmiocie i przewidywał obowiązek powoda usunięcia określonych braków pozwu w razie przekazania sprawy do sądu właściwości ogólnej z uwagi na brak podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505³³ k.p.c.), uchylenia z urzędu nakazu zapłaty (art. 505³⁴ k.p.c.) oraz prawidłowego wniesienia sprzeciwu (art. 505³⁶ k.p.c.).

Także po nowelizacji art. 505³⁷ k.p.c., dokonanej ustawą z dnia 10 maja 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 654 - dalej: „ustawa nowelizacyjna z 2013”), która weszła w życie z dniem 7 lipca 2013 r., nie nastąpiła zmiana w regulacji objętej zagadnieniem prawnym, gdyż ustawodawca wprowadził obowiązek wezwania powoda – pod rygorem umorzenia postępowania - do uiszczenia opłaty uzupełniającej od pozwu tylko w razie przekazania sprawy do sądu właściwości ogólnej z powodu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505³³) oraz uchylenia z urzędu nakazu zapłaty (art. 505³⁴). Nie doszło również do zmiany art. 19 u.k.s.c., a zatem nadal żaden przepis nie przewiduje obowiązku pobrania $\frac{3}{4}$ opłaty od pozwu w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty

wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, na co słusznie zwrócił uwagę także Sąd Okręgowy w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego.

Podkreślić przy tym trzeba, że fakt, iż ustawodawca zmieniając art. 505³⁷ ustawą nowelizacyjną z 2013 r., nie objął obowiązkiem uzupełnienia opłaty od pozwu sytuacji wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, choć nakazał pobranie takiej opłaty w dwóch pozostałych wypadkach przekazania sprawy do sądu właściwości ogólnej, świadczy jednoznacznie o tym, że świadomie nie zamierzał wprowadzać obowiązku uzupełnienia opłaty w razie wniesienia sprzeciwu. W uzasadnieniu projektu do ustawy nowelizacyjnej z 2009 r. (druk sejmowy nr 859 z 31 lipca 2008 r.) wskazano, że wprowadzenie odrębnego postępowania elektronicznego wywołuje potrzebę zmian w określeniu opłat sądowych, co znalazło wyraz w art. 19 ust. 2 u.k.s.c. Jednocześnie ustawodawca wyraźnie stwierdził, że opłata w wysokości $\frac{1}{4}$ nie będzie uzupełniana w razie wniesienia sprzeciwu, uchylecia nakazu i stwierdzenia braku podstaw do jego wydania, co jednoznacznie wskazuje na wolę ustawodawcy w tym przedmiocie, choć znane mu były wyrażane w tej kwestii zastrzeżenia. Stwierdził jednak, że taka regulacja ma na celu skłonienie jak największej ilości powodów do rezygnacji ze zwykłego postępowania upominawczego angażującego wszystkie sądy w Polsce, zajmującego czas i generującego duże koszty tradycyjnych doręczeń. Wskazał, że porzestanie na pobieraniu tylko $\frac{1}{4}$ opłaty w sprawach, które zostaną zakończone prawomocnym nakazem zapłaty nie powoduje różnicy w ostatecznej wysokości opłaty ponieważ w dotychczasowym postępowaniu upominawczym $\frac{3}{4}$ opłaty jest zwracane jeżeli uprawomocnił się nakaz zapłaty, a rezygnacja z uzupełnienia opłaty w pozostałych przypadkach powinna uczynić elektroniczne postępowanie upominawcze znacznie atrakcyjniejszym dla powodów od dotychczasowego postępowania upominawczego.

Tak przedstawiona, jednoznaczna wola ustawodawcy uległa zmianie w ustawie nowelizacyjnej z 2013 r. jedynie w odniesieniu do sytuacji, gdy brak było podstaw do wydania nakazu zapłaty oraz gdy sąd z urzędu uchylił już wydany nakaz gdyż miejsce pobytu pozwanego nie jest znane lub gdyby nie można mu było

doręczyć nakazu w kraju albo gdy okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte. Chodzi więc o sytuacje, w których mogło dojść do wykorzystania elektronicznego postępowania upominawczego do wszczęcia postępowania sądowego, mimo takich braków, które uniemożliwiały jego wszczęcie i prowadzenie, a mogły zostać nie wykryte w postępowaniu elektronicznym przed wydaniem nakazu zapłaty. W istocie chodzi więc o sytuacje, gdy mogło dojść do nadużycia tego postępowania, co uzasadnia obciążenie powoda pełną opłatą. Takiego uzasadnienia zaś brak, gdy powód prawidłowo wykorzystał postępowanie elektroniczne, doszło do wydania nakazu zapłaty i przekazanie sprawy według właściwości ogólnej wynikało jedynie z wniesienia sprzeciwu.

Obowiązek uzupełnienia opłaty w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie wynikał zatem, ani nie wynika z żadnego przepisu. W literaturze jednolicie stwierdzono, że brak podstawy prawnej do pobierania opłaty uzupełniającej w tym wypadku. Powszechnie przyjmuje się, że obowiązki fiskalne nie mogą być nakładane na strony jeżeli przepis wyraźnie tak nie stanowi, podobnie jak negatywne skutki procesowe wobec strony, która nie dokonała czynności procesowej mogą następować jedynie wówczas, gdy wynika to wyraźnie z przepisów prawa. Nie ma podstaw, by obowiązek uzupełnienia opłaty wywodzić w drodze analogii lub odpowiedniego stosowania przepisu, który go nie przewiduje. Literalna i systemowa wykładnia art. 505³⁷ § 1 k.p.c. oraz art. 19 u.k.s.c. prowadzi do jednoznacznego wniosku, że w razie skierowania sprawy do sądu właściwości ogólnej z powodu wniesienia sprzeciwu, umorzenie postępowania może nastąpić tylko w razie nieuzupełnienia braków formalnych pozwu wyraźnie określonych w tym przepisie: a więc przed 7 lipca 2013 r. braków formalnych wynikających z konieczności dostosowania pozwu do postępowania ogólnego, a po tej dacie braków w postaci konieczności wykazania umocowania zgodnie z art. 68 zd. pierwsze k.p.c. oraz dołączenia pełnomocnictwa zgodnie z art. 89 § 1 zd. pierwsze i drugie k.p.c. Nie ma żadnych podstaw do stosowania powyższego przepisu w drodze analogii czy też odpowiednio do uzupełnienia opłaty od pozwu

w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, podobnie jak nie ma również podstaw do stosowania w takim przypadku art. 130 § 1 i 2 oraz art. 130³ § 2 k.p.c., jak sugerował Sąd Okręgowy.

Przedstawiona wyżej wykładnia językowa i systemowa oraz niebudząca wątpliwości wola ustawodawcy znajduje potwierdzenie także w wykładni funkcjonalnej. Jak wskazano wyżej wprowadzenie elektronicznego postępowania upominawczego miało na celu przyspieszenie i usprawnienie postępowania sądowego, natomiast niepobieranie opłaty uzupełniającej po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym miało na celu obniżenie kosztów tego postępowania ponoszonych przez strony i w wyniku tego zachęcenie jak największej liczby zainteresowanych do rezygnacji z wytoczenia powództwa w zwykłym postępowaniu i skorzystania z możliwości wytoczenia go w elektronicznym postępowaniu upominawczym, preferowanym przez ustawodawcę jako szybsze, sprawniejsze i tańsze.

Nie są trafne przedstawione w uzasadnieniu zagadnienia prawnego zarzuty i argumenty Sądu Okręgowego, mające wykazać, że niepobieranie uzupełniającej opłaty od pozwu w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym narusza zasadę równości obywateli wobec prawa, wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Jak jednolicie przyjmuje się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zasada ta oznacza, że podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą, powinny być traktowane równo, tzn. według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących jak i faworyzujących (porównaj między innymi wyroki z dnia 9 marca 1988 r. U 7/87, OTK z 1988r., poz. 1, z dnia 28 maja 2002 r. P 10/01, OTK ZU 2/A/2002/35 i z dnia 12 lutego 2008 r. SK 82/06, OTK ZU 1/A/2008/3). Jednak nawet ewentualne odstępstwo od restrykcyjnie rozumianej zasady równości nie oznacza dyskryminowania lub faworyzowania określonej grupy podmiotów i naruszenia zasady równości .

Przy ocenie zachowania zasady równości wobec prawa porównaniu powinny podlegać prawa i obowiązki podmiotów znajdujących się w takiej samej sytuacji

prawnej, a okoliczności dotyczące tej sytuacji określone w przepisach prawa powinny być badane w całym ich zakresie. Nie można pominąć, że między zwykłym a elektronicznym postępowaniem upominawczym występowały i występują nie tylko podobieństwa, ale też różnice, szczególnie po zmianach dokonanych ustawą nowelizacyjną z 2013 r. Trudno więc porównywać, w aspekcie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa, uprawnienia i obowiązki stron tych postępowań. W szczególności zabieg taki jest nieuprawniony, gdy ogranicza się do jednego tylko elementu sytuacji procesowej stron: obowiązku fiskalnego. Z samego faktu, że strona dochodząca swoich roszczeń w zwykłym postępowaniu upominawczym obowiązana jest ponieść wyższe opłaty sądowe niż strona, która skorzystała z możliwości wyboru elektronicznego postępowania upominawczego, w żaden sposób nie można wyprowadzić logicznego wniosku o dyskryminacyjnym charakterze- wobec strony zwykłego postępowania upominawczego - regulacji prawnej nie przewidującej obowiązku uzupełnienia opłaty od pozwu w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jak uczynił to Sąd Okręgowy.

Ustawodawca ma prawo, preferując z racjonalnych powodów określony tryb postępowania sądowego, wprowadzić przepisy czyniące go atrakcyjniejszym dla strony, jeżeli przysługuje jej prawo wyboru dochodzenia roszczenia na drodze jednego z dwóch postępowań sądowych przewidzianych dla tego rodzaju roszczeń. Skorzystanie z dochodzenia roszczenia w elektronicznym postępowaniu upominawczym jest dobrowolne i fakultatywne a wybór stanowi uprawnienie strony powodowej. Trudno regulację taką uznać za naruszenie zasady równości obywateli wobec prawa tylko dlatego, że strona, która wybrała zwykle postępowanie upominawcze obowiązana jest ponieść wyższą opłatę sądową. Brak bowiem jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że jest ona nierówno traktowana i doszło do jej dyskryminacji wobec prawa, skoro miała zapewnioną wolność wyboru trybu postępowania sądowego i wyboru tego dokonała, kierując się niewątpliwie własnym interesem procesowym.

Z tych wszystkich przyczyn nie ma podstaw do uznania, że omówiona wyżej regulacja prawna, zawarta w art. 505³⁷ k.p.c. i art. 19 u.k.s.c., nie przewidująca obowiązku uzupełnienia opłaty od pozwu w razie wniesienia sprzeciwu od nakazu

zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym, narusza konstytucyjną zasadę równości obywateli wobec prawa, co uzasadniało udzielenie na przedstawione zagadnienie prawne odpowiedzi jak w uchwale.